

มดลูกก็บ่จ๋ายการผลิต*

แล กลลววิทยร์คณ์

ทุกครั้ง ที่มีการตั้งคำถามเกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมทางสังคมระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย ปฏิบัติการที่ตามมาไม่ใช่ความพยายามที่จะตอบปัญหา แต่เป็น ความพยายามที่จะกลบเกลื่อน และความพยายามที่จะสร้างความชอบธรรมให้กับความเหลื่อมล้ำดังกล่าวด้วยการอ้างเอาภาวะธรรมชาติเป็นเกราะบัง ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้หญิงกับผู้ชายถูกฉายให้เห็นว่าเป็นธรรมชาติ ไม่มีทางเป็นอย่างอื่น โดยเหตุนี้ การตั้งคำถามเกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมจึงถูกหาว่าเป็นความพยายามที่จะผันธรรมชาติ ดังที่คำก่อนแกว่า “เป็นผู้หญิงอยากหมั่นหวัด” เป็นต้น

วิชาการด้านสังคมศาสตร์ที่ค้นคว้าว่าเรียนกันมานับด้วยศตวรรษ ไม่ว่าจะป็นสำนักไหน ไม่เคยให้คำตอบได้กระจ่างชัดกว่านั้น ไม่ว่าจะป็นสำนักวิวัฒนาการ (evolutionist) สำนัก positivist-functional หรือแม้แต่นักมาร์กซิสต์ ล้วนแล้วแต่ลงความเห็นในที่สุดว่าความไม่เท่าเทียมกัน ในสังคม ระหว่าง ผู้หญิง กับผู้ชาย เป็นผลมาจากความแตกต่างของสภาพร่างกายหรือทางชีวภาพของเพศทั้งสอง^๒ กล่าวได้ว่าการให้เหตุผลในแนวนั้น เป็นการยอมรับการกำหนดทางชีวภาพ (biological determinism) อันก่อให้เกิดความหมายโดยนัยแฝงว่า การเปลี่ยน

แปลงและการครอบงำของผู้ชายที่มีต่อผู้หญิงในความสัมพันธ์ระหว่างเพศ มิได้เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของเงื่อนไขทางสังคมที่มีต่อความเป็นผู้ชาย-ผู้หญิง (ไม่ใช่เพศชาย-เพศหญิง)

ผู้เขียนใคร่ตั้งข้อสังเกตไว้ ณ ที่นี้ว่า ความเชื่อดังกล่าวนี้แหละ ที่เป็นรากเหง้าแห่งความสัมพันธ์แบบกดขี่ขูดรีดระหว่างเพศ ในสังคมปัจจุบัน และทำหน้าที่อำพรางลักษณะดังกล่าวนี้ผลต่อการจรรโลงความสัมพันธ์เช่นนั้นตลอดมา

ความอับจนของสังคมศาสตร์ ในอันที่จะเปิดโปงให้เห็นสภาพความเป็นจริง ในความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง เห็นได้จากความขาดแคลน พหุหะ ที่จะนำทางเข้าหาความจริง หรือที่จะนำมาใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ดังกล่าว “พหุหะ” นี้และใช้อยู่เป็นสิ่งที่หลงให้หลงประเด็นอยู่เสมอ สิ่งเหล่านี้ได้แก่แนวคิด (concept) ของคำต่างๆ เช่นคำว่า ธรรมชาติ (nature) งานและผลผลิตของงาน (work and productivity) และคำว่า ครอบครัว (family) แนวความคิดของคำเหล่านี้ ก็เช่นเดียวกับดินแดนอาณานิคมทั้งหลาย ที่ถูกครอบครอง โดยจักรวรรดินิยมผู้มาก่อน คำเหล่านี้ถ้าไม่ถูกใช้ในความหมายที่กลบเกลื่อน ก็ปฏิเสธความเหลื่อมล้ำระหว่างเพศเสียเลย เช่นคำว่า สมาชิกในครอบครัวเดียวกัน

*อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เป็นต้น แสดงให้เห็นว่า เมื่อคำว่า *ครอบครัว* ถูกนำไปใช้ ณ ที่ใดก็ตาม ความเหลื่อมล้ำ ความไม่เท่าเทียมกัน จะถูกยกออกไปจากความคิดคำนึงในทันที การใช้คำเหล่านี้จึงเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่ง ซึ่งจำต้องแก้ไข จะเลิกใช้เสียเลยหรือ? ปัญหาที่ว่า จะเอาอะไรมาสื่อความที่จะแสดงออกในเรื่องนี้ การคิดคำใหม่ขึ้นใช้เองนั้นดูง่าย แต่จะไม่ได้ผลเท่าที่หวังกันไว้ เนื่องจากความหมายและแนวคิดที่จะติดปากคนนั้น เป็นผลสรุปรวมยอดของประสบการณ์และทฤษฎีในแต่ละช่วงของประวัติศาสตร์ ซึ่งต้องกินเวลาพอสมควร ทางออกที่พอเป็นไปได้ เห็นจะเป็นการ 'ย้อนรอย' การวิเคราะห์ของกระแสแนวคิดหลัก กล่าวคือ แทนที่จะมองความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง จากจุดยืนภายนอก ก็จากความสัมพันธ์ที่มีอยู่ต่อกันในขณะนั้น เราจึงอาจมองได้จากมุมกลับ คือ จากจุดยืนภายใน จุดยืนของสตรี ในการต่อสู้ตลอดเวลาที่ผ่านมา ในประวัติศาสตร์ เพื่อให้พ้นจากการกดขี่ขูดรีด

การมองจากมุมกลับ จำเป็นที่จะต้องเริ่มจากการปฏิเสธแนวคิดที่ผิดและค้นแกนของคำที่ขมมากแล้วแล้วแต่เบื้องต้นแรงงานที่มีผลิตภาพ ต้องไม่จำกัดอยู่แต่กับกิจกรรมเฉพาะหน้าที่ ก่อให้เกิดมูลค่าส่วนเกินเท่านั้น หากแต่จะต้องนับรวมอันขึ้นไปถึงแรงงานซึ่งมีส่วนเกื้อกูลการผลิตส่วนเกินก่อนหน้านั้นด้วย การผลิตของผู้ชายที่ได้รับการยอมรับว่า มีผลิตภาพทั้งหลายนั้น มีผลงานของผู้หญิงร่วมอยู่ด้วยทั้งสิ้น ถ้าเรายอมรับสมมติฐานการแบ่งงานชนเริ่มแรก ก็ผู้หญิงเก็บหาอาหาร

ผู้ชายล่าสัตว์ การที่ผู้ชายจะออกไป 'ทำงาน' ของตนได้เมื่อใดและนานแค่ไหนนั้น ขึ้นกับปริมาณอาหารสำรองที่ผู้หญิงผลิตขึ้นและสะสมไว้ และจากการศึกษาพบว่า เนื้อสัตว์ซึ่งผู้ชายล่าได้นั้น ไม่ใช่อาหารหลักที่ जरโรจ สังคม มนุษย์ไว้ แต่เป็นอาหาร 'ไม่เพื่อย' และไม่มีมากหรือมีสม่ำเสมอพอที่จะนำมา 'ต่อทุน' สำหรับการสะสมทุนหรือการล่าครั้งต่อไปได้^๓ พัฒนาการของการผลิตและการสะสมทุน ของมนุษยชาติ เกิดจาก ผลงานของผู้หญิง การแบ่งงานระหว่างเพศครั้งแรกเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการมีพัฒนาการของกำลังการผลิตของผู้หญิงเป็นเงื่อนไขเริ่มแรก เงื่อนไขที่ว่า ผู้หญิงจะสามารถที่จะต้องผลิต ให้พอเลี้ยงดูสมาชิกทั้งสังคม ผู้หญิงจะต้องสามารถผลิตให้พอเลี้ยงไม่แต่เพียงตัวเอง แต่จะต้องเลี้ยงทั้งเด็กซึ่งยังหาอาหารเองไม่ได้ และผู้ชายที่ออกไปล่าสัตว์ ข้อเท็จจริงที่ว่า การผลิตของผู้หญิง เป็นเงื่อนไขหลักของพัฒนาการของสังคมมนุษย์นั้น ได้รับการยืนยันจากงานวิจัยหลายชิ้น รายงานการวิจัยชิ้นหนึ่งชี้ให้เห็นว่า ความอยู่รอดและการเติบโตของเผ่าชน ซึ่งยัง ดำรงตัวอยู่ใน ปัจจุบัน ขึ้นอยู่กับอาหารซึ่งเก็บหาโดยผู้หญิงถึงร้อยละ ๘๐ เมื่อเทียบกับเนื้อสัตว์ซึ่งหาโดยผู้ชายเพียงเล็กน้อย^๔ การศึกษาข้อมูลชั้น ของ สังคมเก็บหา และล่าสัตว์ จาก Ethnographic Atlas ของ Murdock Martin และ Voorhies ที่สุจน์ให้เห็นว่าร้อยละ ๕๘ ของอาหารที่บริโภคกันในสังคมนั้นขึ้นกับการเก็บหาโดยผู้หญิง ที่เหลือเป็นผลของการหาโดยวิธีอื่น และการล่าสัตว์มีส่วนเกื้อกูลเพียงร้อยละ

๒๕ เท่านั้น Jane Goodale ชี้ให้เห็นว่า ผู้หญิงเผ่า Tiwi ในออสเตรเลียหาอาหารได้ทั้งวันล้มล่าสัตว์และเก็บหา เธอกล่าวว่า “พวกผู้หญิงไม่เพียงแต่สามารถหาเท่านั้น แต่พวกเขาได้หาอาหารต่าง ๆ มาเลี้ยงสมาชิกของสังคมได้จริงๆ” เธอชี้ให้เห็นความไม่สำคัญของ ผลงานผู้ชาย ในการจรรโลงและขยายพืชพันธุ์มนุษย์ด้วยว่า “การล่าสัตว์ในแบบผู้ชายต้องอาศัย ทั้งพลังกำลังและความชำนาญมากกว่าจะได้มา แม้กระนั้นก็ตามพวก นก ค้างคาว จิ้งจอก เต่า ปลา หรือสัตว์อื่นทำนองนี้ก็เพียงหาอาหารไม่เพียงพอสำหรับสังคมหาใช้อาหารหลักไม่”

ผลงานการวิจัยที่ยกมาแสดงข้างต้นชี้ให้เห็นข้อเท็จจริงตรงกันว่า แรงหญิงนั้นเป็นแรงงานหลักในการพัฒนาความเติบโตของมนุษยชาติ แต่แรงงานนั้นก็ถูกมองข้ามไปจะ โดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม ในสมัยปัจจุบัน ในประเทศด้อยพัฒนา ซึ่งเศรษฐกิจมีลักษณะเหลื่อมซ้อนกัน อยู่ระหว่างภาคตลาด (market economy) กับภาคเลี้ยงตัวเอง (subsistent economy) มีผู้ตั้งข้อสงสัยอยู่เสมอว่า ทั้งๆ ที่ค่าจ้างขั้นต่ำกรรมกรได้เกิน ค่ากว่าความจำเป็นต้องใช้ซ้ำ เหตุใดกรรมกรถูกจ้างจึงยังอยู่ได้ คำตอบก็คือ กรรมกรทำงานอย่างมี ‘ผลิตภาพ’ (productivity) เหล่านั้น ได้อาศัยผลงานที่ ‘ไม่มีผลิตภาพ’ (non-productive) ของลูกเมีย ที่เก็บผัก เข็บผ้า และทำงานบ้านเป็นเครื่องสนับสนุน นี่แสดงให้เห็นว่า มูลค่าส่วนเกินที่ผู้ชายผลิตขึ้นนั้นแท้จริงแล้วส่วนหนึ่งโยกย้าย มาจากการผลิตของผู้หญิง โดยสังคมไม่ได้ตอบแทนหรือยอมรับเลย

การไม่ยอมรับการใช้แรงงานหญิงว่าเป็นกิจกรรมที่มีผลิตภาพ มีผลทำให้ไม่ยอมรับกิจกรรมเหล่านั้นว่าเป็นงาน ประจักษ์พยานที่เห็นกันอย่างโจ่งแจ้งก็คือ การไม่ยอมรับว่าการให้กำเนิดบุตรและการอบรมเลี้ยงดูเป็น งาน ที่จะต้องได้รับการตอบแทน จาก สังคม เช่นเดียวกับงานอื่น การปฏิเสธแนวความคิดเรื่องผลิตภาพจึงต้องโยงมาถึงการปฏิเสธแนวความคิดเรื่องงานตาม ความเข้าใจแบบเดิมเสียด้วย ในการปฏิเสธการให้กำเนิดและการเลี้ยงดูบุตรว่าเป็นงาน ได้มีการให้ ‘เหตุผล’ กันอย่างคาด ๆ ว่า กิจกรรมดังกล่าวเป็นการกระทำตามธรรมชาติ ถูกกำหนดให้เป็นไปตามธรรมชาติ (ไม่ใช่โดยมนุษย์ โดยเฉพาะไม่ใช่ผู้หญิง) การที่จะเข้าใจความสับสนของปัญหาข้อนี้ได้ เราต้องทำความเข้าใจกับคำว่า *ธรรมชาติ* ด้วย

หากมนุษย์กับสัตว์จะแตกต่างกัน ประเด็นที่เห็นได้ชัดก็คือ งาน มนุษย์ต่างกับสัตว์ตรงที่การใช้แรงงานมิได้เป็น ไปอย่างเลื่อนลอย หากแต่ประกอบด้วยเจตจำนง มนุษย์ ใช้แรงงานอย่างมีสำนึกกระตือรือและอย่างมีการเลือกกระทำ เหตุนี้มนุษย์จึงสามารถเลือกส่งมอบประสบการณ์ที่สำคัญต่อการดำรงชีพหรือเทคโนโลยีอันเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมมนุษย์ และโดยเหตุนี้จึงต่างกับสัตว์ ที่ว่ามนุษย์มีประวัติศาสตร์ของตนได้ก็โดยเหตุผลข้อนี้ กล่าวให้ชัด มนุษย์มิได้เลื่อนลอยไปตามธรรมชาติ

กลับมาพิจารณา การกระทำ กิจกรรม ของผู้หญิง การตั้งครรภ์ การคลอด และการเลี้ยงดูบุตร เป็นที่เห็นได้ชัดว่า ไม่ได้ เป็น การ ขยาย พันธุ์ ตาม

ธรรมชาติแบบปศุสัตว์ เช่น วัว ควาย แต่เป็นการ
เลือกกระทำ เป็นการทำอย่างมีสำนึกและเป็นการ
กระทำโดยเจตนา มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์
มากมายที่จะแสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงสามารถเลือก
ภาวะต่าง ๆ ในการมีลูกได้ ผู้หญิงสามารถกำหนด
ความถี่ในการมีบุตรและจำนวนบุตรที่ต้องการจะมี
ผู้หญิงในสังคมโบราณรู้จักใช้สมุนไพรและเครื่อง
เทศกับการปฏิสนธิและทำแท้ง จากการศึกษาของ
Elizabeth Fisher^๖ พบว่าผู้หญิงชาวเผ่า Boraro
ในบราซิลใช้พันธุ์ไม้บางอย่าง ทำให้เกิดหมัน
ชั่วคราวได้เมื่อคนยังไม่ต้องการมีเด็ก หญิงชาว
อียิปต์ในสมัยโบราณใช้ฟองน้ำธรรมชาติชุบน้ำอง
สอคล้องตลอดเพื่อลดความสามารถเคลื่อนย้ายของ
เชื้ออสุจิ นอกจากนี้ยังใช้พืชคล้ายดอกกระถินซึ่ง
มีฤทธิ์กระตุ้นเชื้ออสุจิบ่อนุกกับการปฏิสนธิ ผู้หญิง
ไทยเอง แม้ในปัจจุบันยังใช้เครื่องเทศและสมุนไพร
ที่เผ็ดร้อนดองเหล้าเพื่อใช้ “ขับเลือด” หลัก
ฐานดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การมีบุตรของผู้หญิง
นั้น ไม่ได้เป็นไปตามธรรมชาติแต่เป็นการเลือก
ตัดสินใจประกอบเข้ากับ ความรู้และประสบการณ์
ที่ส่งผ่านมาทอดกันมาหลายชั่วอายุคน ไม่ใช่เป็น
ผลของการกำหนดโดยธรรมชาติ แต่เป็นการ
กระทำต่อกันระหว่างเจตนาของผู้หญิงกับธรรมชาติ
ของเธอเองที่สามารถมีบุตรได้ (ถ้าต้องการ) เหตุนี้
จึงกล่าวได้ว่า การตั้งครรภ์ การคลอด และการเลี้ยง
ดูบุตร เป็นกระบวนการผลิตหลักของสังคม นั้น
คือกระบวนการผลิตแรงงาน กระบวนการผลิตนี้
ก็เช่นเดียวกับกระบวนการผลิตอื่น ๆ ที่มีทั้ง การ
ตัดสินใจเลือก และ ความสามารถที่จะใช้ประโยชน์
จากธรรมชาติได้ เหตุนี้กระบวนการใช้แรงงาน

และความพยายามดังกล่าวจึงต้องถือว่าเป็นการทำ
งานอย่างแน่นอน มาร์กซ์ ชี้ให้เห็นว่า ‘การผลิต
ชีวิต’ (Production of life) ก็คือ กระบวนการ
เอาประโยชน์จากธรรมชาติด้วย สำนึก และเจตนา
(Appropriation of nature through sensuous,
objective activity.) และนี่เองที่ มาร์กซ์ ถือเป็น
งาน ใน ความหมายที่กว้าง มาร์กซ์ ให้อธิบาย
ความหมายของงานดังกล่าวต่อไปนี้

ในขั้นแรก งานคือกระบวนการ
ที่ทั้งคนและธรรมชาติเข้าไปกระทำ
ร่วมกัน และเป็นกระบวนการที่คน
เริ่ม ที่จะ ใช้ คุณ สมบัติ ของ ตัว เขา
กำหนด ควบคุมปฏิบัติการที่ต่อการ
กระทำซึ่งกันและกันทางสสารธรรม
(material re-actions) ระหว่าง
เขากับธรรมชาติ คนขัดขืนตนเอง
ไม่ให้เป็นไปตาม อำนาจ ธรรม ชาติ
เริ่มใช้ แขน ขา หัวและมือ กำลัง
ร่างกายที่มีอยู่เพื่อใช้ประโยชน์จากผล
ผลิตธรรมชาติให้สอดคล้องกับความ
ต้องการของตน ด้วยการกระทำ
เพื่อที่จะเปลี่ยนสิ่งที่ยืนอยู่เช่นนั้น
แหละ มนุษย์ได้เปลี่ยนธรรมชาติ
ของตนด้วยในขณะเดียวกัน^๗

นี่คืองาน ผลงาน และพัฒนาการทางประวัติ
ศาสตร์ของมนุษย์ในที่สุด

การที่กิจกรรมดังกล่าวของผู้หญิง ไม่เป็นที่
ยอมรับว่าเป็นงานนั้น สะท้อนให้เห็นความคับ
แค้นของการตีความ คำว่า งาน ใน ระบบทุนนิยม
ระบบสนใจงานในฐานะที่เป็นการผลิตมูลค่าส่วน

เกินเฉพาะหน้า โดยไม่สนใจว่าใครจะมีส่วนในการผลิตส่วนเกินก่อนหน้านั้นหรือไม่ กล่าวอีกอย่างหนึ่ง ระบบทุนนิยมไม่สนใจว่าส่วนเกินนั้นถูกกลดวยมาจากใครอื่นอีกหรือเปล่า โดยเหตุนี้ระบบทุนนิยมจึงไม่สนใจที่จะให้มูลค่ากับกระบวนการผลิตซ้ำ (Reproduction) แรงงาน เท่ากับกระบวนการผลิต สินค้า โดย แรงงาน (Production) นั้น คำว่า งาน จึงหมายถึงสิ่งที่ทำขึ้นด้วยมือและสมองเท่านั้น แต่ไม่มีวันที่จะหมายถึงสิ่งที่ทำด้วยมดลูกและเต้านม

ในระบบนี้ ความเป็นผู้หญิงกับผู้ชายมีได้ต่างกันแต่เพียงพฤติกรรมที่แต่ละฝ่ายใช้ประโยชน์จากธรรมชาติเท่านั้น จนเมื่ออวัยวะที่แต่ละฝ่ายใช้ประโยชน์จากธรรมชาติก็ถูกจำแนกค่าให้ต่างกัน โดยการแบ่งแยกว่าใช้ทำกิจกรรมที่ผลิตภาพหรือไม่ ถ้าย้อนกลับไปเทียบระหว่างกิจกรรมที่ผลิตภาพของมนุษย์และที่ไม่มีผลิตภาพของสัตว์ เราก็จะพบว่าระบบทุนนิยมได้แบ่งแยกอวัยวะของคนออกเป็นชั้นส่วนของมนุษย์ (มือและสมอง) และชั้นส่วนของสัตว์ (มดลูกและเต้านม) โดยให้มูลค่าแต่เฉพาะ 'ชั้นส่วนของมนุษย์' เท่านั้น เนื่องจากมันผลิตส่วนเกินให้ได้

มีผู้กล่าวว่า "ปัญหาของการกำหนดกำเนิดของประวัติศาสตร์มนุษย์ชาตินั้น ไม่ใช่เรื่องวันเดือนปี แต่เป็นเรื่องของการกำหนดความหมายของมนุษย์ในทางวัตถุนิยม"^๘

นี่แสดงว่าเครื่องกำหนดความเป็นมนุษย์นั้น ไม่ใช่หลักเกณฑ์ทางกายภาพหรือชีววิทยา แต่เป็นเป็นเรื่องของความสัมพันธ์กับวิธีการผลิต ความ

เป็นผู้หญิงผู้ชายก็เช่นเดียวกัน ไม่อาจเข้าใจได้โดยดูจากความแตกต่างทางเพศเท่านั้น ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว คนไม่ได้ต่างกับสัตว์แค่เพียงองค์ประกอบทางกายภาพเท่านั้น หากแต่จะต้องพิจารณาถึงความสามารถในการ สังสมและถ่ายทอดวัฒนธรรม, อันผิดแผกไปจากธรรมชาติแต่เริ่มแรกอีกด้วย แนนอนเราเริ่มจากการพิจารณาความแตกต่างระหว่างผู้หญิงผู้ชายได้ โดยเริ่มจากลักษณะธรรมชาติของแต่ละเพศ แต่การทรุดอยู่แก่นั้นจะไม่ช่วยให้เราเข้าใจ ความสัมพันธ์ ที่มี ลักษณะ กดขี่ขูดรีดกันได้ ความจริงลักษณะ 'ธรรมชาติ' ของคนนั้นประกอบขึ้นด้วยปัจจัยหลายประการ การทอนลักษณะ 'ธรรมชาติ' ดังกล่าวให้เหลือเพียงลักษณะทางชีววิทยาจึงก่อให้เกิดความหลงผิด หลงประเด็น นั้นประการหนึ่ง อีกประการหนึ่ง โดยที่ปัจจัยซึ่งประกอบเข้าเป็นลักษณะ 'ธรรมชาติ' ของแต่ละฝ่ายนั้นแปรอยู่ตลอดเวลา ลักษณะความเป็นผู้ชายผู้หญิงในแต่ละยุคแต่ละสมัย แต่แต่ละกาล-สถานที่ ในประวัติศาสตร์จึงย่อมจะต่างกันไปด้วย การเอาลักษณะ 'ธรรมชาติ' มาเป็นข้อชี้ความแตกต่างระหว่างความเป็นผู้ชายกับผู้หญิงจึงย่อมจะผิดความจริง ในขณะที่สมัยหนึ่งคำที่ใช้แทนผู้หญิง มีความหมายซึ่งข่ง มีอำนาจ เช่น คำว่า *แม่น้า เจ้าแม่* ฯลฯ วิวัฒนาการของประวัติศาสตร์สมัยต่อมาได้ทำให้คำดังกล่าว คลายความหมายไปในทางที่ไม่มีอำนาจ ไม่มีความเป็นตัวเอง อ่อนเปลี้ยดังเช่นคำว่า *แม่ศรีเรือน* หรือ *คุณแม่บ้าน* ในปัจจุบัน ซึ่งรังแต่จะเป็นเหยื่อคำโฆษณา ในยุคที่ผู้ชายเป็น *ข้างเท่าหน้า* หรือ *หัวหน้าครอบครัว*

ความพยายาม ที่จะเข้าใจการเปลี่ยนแปลง แห่งความสัมพันธ์ระหว่างเพศ อันกลายมาเป็น ลักษณะที่ครอบงำและกดขี่กันนั้น จะต้องศึกษาในแง่พัฒนาการของความสัมพันธ์ทางการผลิต จะต้องพยายามสอบสวน หากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น กับผู้คนที่เกี่ยวข้องกันอยู่ในกระบวนการผลิตของสังคม ในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของกระบวนการผลิต ในกรณี มีความเชื่อกันทั่วไปในหมู่มาร์กซิस्टเคร่งครัดที่ว่า อำนาจควบคุมสังคมมาจาก การควบคุมปัจจัยการผลิต ความเชื่อและการให้อธิบายเพียงแค่นี้ ไม่เพียงพอที่จะทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลง และการครอบงำระหว่างเพศได้ หากไม่สาวลงไปถึงลักษณะและความแตกต่างและวิวัฒนาการของเครื่องมือที่ใช้ควบคุมปัจจัยการผลิตแต่ละกลุ่มคนมีอยู่

มีความเชื่อ ในหมู่นักจำนวน ไม่น้อย ที่ว่า เครื่องมือในการผลิตทั้งหลายถูกสร้างขึ้นด้วยนามของผู้ชาย โดยเหตุนี้ผู้ชายจึงเป็นเจ้าของ เมื่อเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ผู้ชายจึงเป็นเจ้าของอำนาจในสังคมและเป็นฝ่ายครอบงำผู้หญิง ความเชื่อเช่นนั้นนอกจากจะหยาบแล้ว ยังละเลยข้อเท็จจริงที่ว่า ผู้หญิงนั้นแหละเป็นฝ่ายผลิตเครื่องมือในการประกอบการยังชีพ หรือเครื่องมือการ "ผลิต" ของฝ่ายตน ตระกร้า และสิ่งบรรจุของที่เก็บหาได้ ที่ทำด้วยใบไม้ เปลือกไม้ และใยไม้ตลอดจนไหใต้น้ำ ซึ่งผู้หญิงบางเผ่าใช้น้ำ หรือเสียมไม้จอบไม้ที่ผู้หญิงในสังคมเผ่าชนใช้แฉะดินเพื่อเพาะปลูก ตั้งเหล่านี้นแล้วแต่ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นด้วย

นำมือผู้หญิงทั้งนั้น ปัญหาอยู่ที่ว่า เมื่อผู้หญิงประดิษฐ์ และครอบครองปัจจัยการผลิตดังกล่าวแล้ว เหตุใดจึงไม่เพียงแต่ไม่เป็นฝ่ายครอบงำสังคม แต่กลับกลายเป็นฝ่ายถูครอบงำไป

เครื่องมือแรก ๆ ของมนุษย์ในยุคนหิน เช่น ขวานหิน และหินขัดนั้น ใช้ในวัตถุประสงค์รวมๆ กันไป ไม่แบ่งแยกหรือเจาะจงใช้กับงานใดงานหนึ่งอย่างแน่ชัด เช่น ใช้ได้ทั้ง บด ทบ หรือตำ รวมทั้งใช้ฆ่าสัตว์เล็ก ๆ ได้โดยทั่วไป ในยุคนหิน จะมีการ แบ่ง แยก หน้า ที่ ในการ ประกอบ อาชีพระหว่างฝ่ายชายกับฝ่ายหญิงก็ไม่ทำให้การใช้เครื่องมือมีความแตกต่างกันแต่อย่างใด

พัฒนาการของการแบ่งแยกแรงงานระหว่างเพศ เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับพัฒนาการของเครื่องมือผลิต ในขณะที่การแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างผู้ชายกับผู้หญิงในสังคมชัดเจนยิ่งขึ้น ก็ฝ่ายหนึ่งล่าสัตว์ อีกฝ่ายหนึ่งทำการเก็บหาอาหารและเพาะปลูก ดังที่กล่าวมาแล้ว พัฒนาการของการใช้เครื่องมือก็ผ่านไป ในทิศทางที่ต่างกันอย่างชัดเจน ในขณะที่เครื่องมือของผู้หญิงพัฒนาไปในทางที่จะผลิตได้มากขึ้น เร็วขึ้น เช่น เปลี่ยนจากไม้เป็นเหล็ก และเปลี่ยนจากรูปร่างที่เหอะเหไม่ประณีต เป็นสิ่งที่จับได้เหมาะสม และใช้งานได้เหมาะสมกว่าเดิม เครื่องมือของผู้ชายก็พัฒนาไปในทางที่สามารถล่า หรือ ฆ่าสัตว์ได้มีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม เช่น การประดิษฐ์ หอก ดาบ และหน้าไม้ ซึ่งสามารถฆ่าได้ในระยะไกลและแม่นยำขึ้น เบนที่เห็นได้ว่า ขณะที่เครื่องมือผลิตของผู้หญิงพัฒนาไปในทาง สร้างสรรค์

เครื่องมือของผู้ขายนั้นเติบโตไปในทางทำลาย
ประเด็นสำคัญที่เป็นจุดเริ่มแห่งวิวัฒนาการ
ของการครอบงำของผู้ขายต่อผู้หญิง เริ่มจากข้อ
เท็จจริงที่ว่า 'เครื่องมือผลิต' ของผู้ขายดังกล่าว
ไม่เพียงใช้ฆ่าสัตว์ได้เท่านั้น แต่ใช้ฆ่าคนได้ด้วย
'เครื่องมือผลิต' ของผู้ขายจึงมีอำนาจบังคับ
กับของผู้หญิง นี่เป็นประเด็นแรกที่จะใช้เป็น
เครื่องอธิบายการครอบงำของผู้ขาย ข้อเท็จจริง
อีกประการหนึ่งก็คือ โดยเหตุที่กิจกรรม 'การผลิต'
ของผู้ขาย 'นักร้อง' ทั้งหลาย คือ การทำลาย และ
กิจกรรมดังกล่าวก็เป็นการไม่แน่นอน ความมั่นคง
ในการ สืบทอดความมีชีวิตของผู้ขาย จึงไม่ค่อย มี
เมื่อประกอบเข้ากับประสบการณ์ จากที่ได้พบเห็น
การสับพันธุ์ ของสัตว์ต่าง ๆ ผู้ขายจึงเริ่มสร้าง
ความมั่นคง ให้กับการ สืบทอดเผ่าพันธุ์ด้วยการใช้
อาวุธเข้าปล้นสะดม และกวาดต้อนผู้หญิงจากที่
อื่นมาเก็บไว้ 'ขยายพันธุ์' ดังที่ Meillassoux
ระบุว่า รูปแบบแรก ๆ ของทรัพย์สินส่วนตัวของ
มนุษย์ไม่ใช่อาหารหรือช่างไม้วัวควาย แต่เป็น
ทาสผู้หญิง ที่ถูกกวาดต้อนจากการทำสงครามมา
ใช้ขยายพันธุ์^๕ ศิลาจารึกในสมัยสุโขทัยซึ่งกล่าว
ว่า "เจ้าเมืองใดจะมาสวมมวกักต้อนมรับอำนาจ
ของสุโขทัย กษัตริย์สุโขทัยก็จะให้ เงิน ทอง
ช่าง ไม้ และ 'นาง' หากไม่มีการกวาดต้อนเอา
นาง เหล่านั้นมาเป็นทาสในกองกลางแล้ว จะเอา
ที่ไหนไปให้เจ้าเมืองเหล่านั้น" นี้เองเป็นที่มาของ

ระบบ 'นางใน' ของสังคมศักดินาไทย อันเป็น
ระบบการใช้ ผู้หญิงเป็น เครื่องมือผูกมัดทางการ
เมืองตั้งแต่เริ่มตั้งกรุงศรี จนเมื่อเร็ว ๆ นี้ ดังเช่น
กรณีรัชกาลที่ ๕ ยกหม่อมเนื่องให้กับพระยาไทร-
บุรี ในยุคที่กรุงเทพฯ กำลังถูกคุกคามจากอังกฤษ
ที่จะแย่งเอาไทรบุรีไปจากการครอบงำ หรือกรณี
ที่พระองค์ทรงได้เจ้าดารารัศมี ธิดาพระเจ้าเชียงใหม่
มาไว้เป็นพระวรราชชายา และทรงใช้ให้ไป
ปราบผู้ครองนครเชียงใหม่ซึ่งเป็นน้อง มิให้เข้า
กับ ขบถเงี้ยวเมืองแพร่

กล่าวโดยสรุป ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ
ในแบบกดขี่ขูดรีด เป็นผลอันยาวนานเนื่องมาแต่
วิวัฒนาการ ของกิจกรรม การผลิต โดยเฉพาะ
วิวัฒนาการ ของปัจจัย การผลิต ที่แตกต่างกันไป
ระหว่างของผู้ชายกับผู้หญิง การครอบงำของชาย
ที่มีต่อหญิง เป็นผลเนื่องมาแต่การเติบโตของ
อำนาจการ บังคับกับของปัจจัยการผลิตของผู้ชาย
ตั้งแต่ยุคล่าสัตว์ด้วยอาวุธ การที่กิจกรรมการผลิต
หลายอย่างของผู้หญิงไม่ได้รับการยอมรับ ก็มี
สาเหตุมาแต่วิวัฒนาการ ของการครอบงำของผู้ชาย
ดังกล่าว ข้อสรุปนี้ ให้แง่คิดทางทฤษฎีได้ว่า
การ ครอบครอง ปัจจัยการผลิตเพียง อย่างเดียว ไม่
ใช้ เครื่อง ผลิต จะ เป็น ผู้ มี อำนาจ ครอบ ำ ได้
ปัจจัย ที่มีความ สำคัญ ต่อ การ ครอบ ำ อำนาจ ใน
สังคม ไม่น้อย ไปกว่านั้นก็คือ การครอบครอง
เครื่องมือในการ ใช้ความรุนแรง (means of
coercion)

หมายเหตุ.

* ความคิดเห็นส่วนใหญ่ในบทความนี้ได้มาจากการพูดคุยกับ กลุ่มเพื่อนผู้หญิงซึ่งศึกษาวิชา Women Development ณ Institute of Social Studies โดยเฉพาะจาก Maria Mies ซึ่งได้เชื้อเพื่อมอบเอกสารที่เธอเขียนขึ้นเป็น Occasional Papers ๒ ฉบับ คือ "Towards a Methodology of Women's Studies" และ The Social Origins of the Sexual Division of Labour" ให้

ขอขอบคุณ คุณเปรี๊ยะ เจริญมงคล ที่ให้คำวิจารณ์และข้อคิดที่เป็นประโยชน์อย่างมากในการเขียนบทความนี้ และขอขอบคุณ คุณเจี๊จี้ ทิงศกัทธิ์ ที่ทบทวนฉบับจนผู้เขียนยอมแพ้ไป ด้วยการติดพันเขียนจนจบ

^๑ Mies, Maria "The Social Origins of The Sexual Division of Labour" (Institute of Social Studies ๑๙๘๑)

^๒ Goodale, Jane; *Tiwi Wives* (Seattle and London, University of Washington Press). อ้างใน Mies

^๓ Lee, Richard Borshay, "The Kuug San: Men, Nomen and Work in a Foraging Society" (London, New York, New Rochelle, Melbourne, Sydney Cambridge University Press, ๑๙๘๐.)

^๔ Goodale op, cit.

^๕ Fisher, Elizabeth, *Women's Creation* (New York: Anchor Press, Doubleday, ๑๙๗๙.)

^๖ Marx, Karl, *Capital I* (London: Lawrence and Wishart, ๑๙๗๔.)

^๗ Leukert, Roswitha, "Weibliche Sinnlichkeit" วิทยานิพนธ์ของ University of Frankfurt, ๑๙๖๖.

อ้างโดย Mies.

^๘ Meillassoux, Claude, *Femmes, Greniers et Capitaux* (Paris, ๑๙๗๔).

อ้างใน Mies.